

„VAIKNE DON“

RT „ESTONIA“ OKTOOBRIPUHADE
LAVASTUSI

I. Dzeržinski ooper „Vaikne Don“ ja M. Šolohhovi romaan „Vaikne Don“ on sisuliselt kaks iseseisvat teost. Libreto autor L. Dzeržinski pole tema oma sõnade järgi teadlikult püüdnudki ooperilavale viia nii ulatusliku sotsiaalse sisuga teost kui seda on Šolohhovi romaan. L. Dzeržinski on võtnud romaanist ainult mõned episoodid, millest ta mõndagi on muutnud. Nii on ooperi süžee areng üsna kaugelt sarnane romaaniga. Kuid Šolohhovi romaani põhiteema, kasakluse kihistumine, on orgaaniliselt seotud peategelaste Grigori ja Aksinja isikliku draamaga ka libretos, kuigi pisut lihtsustatud kujul.

Aksinja pole ooperis „võõras naine“ nagu romaanis, vaid üksildane naine. Tema tarmukas ja otsustav iseloom avalduvad juba I vaatuses, kus ta kartmatult tuleb Melehhovi pulma ja avaldab julgust ning otseselt oma tundeid Grigori suhtes (romaanis seda episoodi ei ole).

Grigori arvete õiendamine Jevgeni Lestnitskiga on antud teisiti kui romaanis: see langeb ühte Grigori otsusega liituda revolutsiooniga. Nii on libreto autor sidunud sotsiaalse joone ooperi tegelase isikliku saatusega. Nii pole Lestnitski Grigorile mitte enam lihtsalt õnnelik võistleja, vaid ka klassivaenlane, kes tuleb hävitada.

Me teame, et ooperi edu oleneb suuresti heast librest. Õnnestunud libreto, millel puudub üleaarne „psühholoogism“ ja milles rõhuvad massidele ning tegelastele on asetatud õigesti, veenab oma loogikaga (mõnede väikeste eranditega) ja annab heliloojale vajaliku dramaturgilise luustiku.

„Vaikse Doni“ muusikapartituuri suurim väärtus seisab tema massidele arusaadavas muusikakeeles. Seda iseloomustab lihtsus, väljendusrikkus, hea karakteristika ja emotsionaalne vahenditus.

Ooperil ei puudu ka omapärane muusikaline dramaturgia, kuigi see on helilooja nõrgemaid kohti. Õnnestunud osadeks võib pidada Aksinja ootamatut ilmumist pulma ja viimase sugulaste kokkupõrget Aksinjaga (I vaatus), sõjakuulutuse episoodi (II vaatus) — manifesti ettelugemist. Hästi on üles ehitatud 4 pilt, kus üksildusest piinatud, Grigorilt teadete puudumise ja tütrekese hoiuse pärast muretsev Aksinja ei talu kahekordset hoopit (tütre surma ja eksiikku teadet Grigori surmast).

Tugevale emotsionaalsele tõusule on ehitatud kolmanda vaatuse finaali, kus sõdurid ja kasakad lahkuvad rindelt revolutsioonilisi laule lauldes.

Tõeltest optimismist ja sügavast usust oma taotluse õigsusse on kantud ooperi finaali.

Dzeržinski esimese ooperi peamiseks puuduseks on see, et helilooja pole osanud ära kasutada kõiki muusikalisi võimalusi ka seal, kus seda dikteerib faabula dramaturgiline areng. Sellelõttu ei sula kokku muusika alati tegevuse arenguga ja mõjub staatiliselt.

Hästi aga on heliloojal õnnestunud kuitavad illustratsioonid ja iseloomustused. Neist on kõige õnnestunud hobusepoisse Saška, kes valetamiskunstis leiab unustust oma viletsa elu muredel. Helilooja on Saška naliatleva maneeeri taga oeanud näidata rahva tarkust ja vanakese-tallimehe kaastundlikku südant.

Küllaltki relieefselt on joonistatud Jevgeni Lestnitski. Tema romansi kelmist libedusest (4 pilt) kõlab südametemurdia iseloom, kes ei hooli millestki, kui aga saab rahuldada oma kirge.

id, millest ja mõnda on muudetud. Nii on ooperi süžee areng üsna kaugel sarnane romaaniga. Kuid Šolohhovi romaan põhiteema, kasakluse kihistumine, on orgaaniliselt seotud peategelaste Grigori ja Aksinja isikliku draamaga ka libretos, kuigi pisut lihtsustatud kujul.

Aksinja pole ooperis „võõras naine“ nagu romaanis, vaid üksildane naine. Tema tarmukas ja otsustav iseloom avalduvad juba I vaatuses, kus ta kartmatult tuleb Melehhovi pulma ja avaldab julgusti ning otseselt oma tundeid Grigori suhtes (romaanis seda episoodi ei ole).

Grigori arvete äiendamine Jevgeni Lestnitskiga on antud teisiti kui romaanis: see langeb ühte Grigori otsusega liituda revolutsiooniga. Nii on libreto autor sidunud sotsiaalse joone ooperi tegelase isikliku saatusega. Nii pole Lestnitski Grigorile mitte enam lihtsalt õnnelik võistleja, vaid ka klassivaenlane, kes tuleb hävitada.

Me teame, et ooperi edu oleneb suuresti heast libretost. Õnnestunud libreto, millel puudub üleaarne „psühholoogism“ ja milles rõhitud massidele ning tegelastele on asetatud õigesti, veenab oma loogikaga (mõnede väikeste eranditega) ja annab heliloojale vajaliku dramaturgilise luustiku.

„Vaikse Doni“ muusikapartituuri suurim väärtus seisab tema massidele arusaadavas muusikakeeles. Seda iseloomustab lihtsus, väljendusrikkus, hea karakteristika ja emotsionaalne vahenditus.

Ooperil ei puudu ka omapärane muusikaline dramaturgia, kuigi see on helilooja nõrgemaid kohti. Õnnestunud osadeks võib pidada Aksinja ootamatut ilmumist pulma ja viimase sugulaste kokkupõrget Aksinjaga (I vaatus), sõjakuulutuse episoodi (II vaatus) — manifesti ettelugemist. Hästi on üles ehitatud 4 pilt, kus üksildusest piinatud, Grigorilt teadete puudumise ja tütrekese hoiuse pärast muretsev Aksinja ei talu kahekordset hoopit (tütre surma ja eksiikku teadet Grigori surmast).

Tugevale emotsionaalsele tõusule on ehitatud kolmanda vaatuse finaali, kus sõdurid ja kasakad lahkuvad rindelt revolutsioonilisi laule lauldes.

Tõeliseks optimismist ja sügavast usust oma taotluse õigsusse on kantud ooperi finaali.

Dzeržinski esimese ooperi peamiseks puuduseks on see, et helilooja pole osanud ära kasutada kõiki muusikalise võimalusi ka seal, kus seda dikteerib faabula dramaturgiline areng. Selletõttu ei sula kokku muusika alati tegevuse arenguga ja mõjub staatiliselt.

Hästi aga on heliloojal õnnestunud kujutavad illustratsioonid ja iseloomustused. Neist on kõige õnnestunum hobusepoisse Saška, kes valetamiskunstis leiab unustust oma viletsa elu muredele. Helilooja on Saška naliatleva maneeriga osanud näidata rahva tarkust ja vanakese-tallimehe kaastundlikku südant.

Küllaltki relieefselt on joonistatud Jevgeni Lestnitski. Tema romansi kelmist libedusest (4 pilt) kõlab südametemurdia iseloom, kes ei hooli millestki, kui aga saab rahuldada oma kirge.

Loefletud puudustest hoolimata tuleb Dzeržinski „Vaikset Doni“ pidada esimeseks õnnestunud nõukogude ooperiks.

„Vaikse Doni“ lavastamisele RT „Estonias“ tuleb omistada suurt kunstilist ja põhimõttelist tähtsust. Me tahame lavalistes interpretatsioonides võimalikult kujukamalt vastandada kasakaelu puitunud traditsioonidele Grigori ja Aksinja julgust ning protestivaid tegusid. Nende traditsioonide kokkupõrge toimub keskmiktalupoja, kasaka Grigori Melehhovi teadvuses.

Ooperis „Vaikne Don“ esinevad Olga Lund ja J. Siimon (Aksinja), K. Ots ja V. Paldre (Grigori), M. Rungi ja M. Kodanipork (Natalja), Johanson (Pantelei Melehhov), G. Taleš (Mitka), O. Raukas (Saška), Aasma (J. Lestnitski), T. Puks (kindral Lestnitski), Pärn (Piotr Melehhov), Otto (Mišuk) jt.

G. Tugolessov